

UNIVERSITATEA DE VEST
"VASILE GOLDIȘ"
din ARAD

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА
ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА КРАЇН ЄВРОПИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВОСУДДЯ
АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ОСВІТНЬОГО
ТА НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В. ГОЛДІША
(М. АРАД, РУМУНІЯ)

Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна

*Матеріали міжнародної науково-практичної
конференції*

26 травня 2022 р.

Ужгород • 2022

К 65 Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 26 травня 2022 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. – 418 с.

ISBN 978-617-8046-00-2

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна», яка відбулася на базі юридичного факультету Ужгородського національного університету 26 травня 2022 р.

ISBN 978-617-8046-00-2

© ДВНЗ «Ужгородський
національний університет, 2022

Справедливий Закон —
найвища суспільна мудрість

Почесні співголови організаційного комітету:

- Смоланка В.І** ректор ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор медичних наук, професор.
- Рогач О.Я.** проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор юридичних наук, професор.
- Лазур Я.В.** декан юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор юридичних наук, професор.
- Берлінгер Р.Д.** декан Західного університету імені Василя Голдіша в м. Арад.
- Квіт С.М.** голова Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Президент Національного університету «Києво-Могилянська академія», доктор філологічних наук, професор.
- Маховенко Є.Г.** професор кафедри публічного права Вільнюського університету, доктор соціальних наук (право), професор (Литовська Республіка).
- Натуркач Р.П.** керівник апарату Закарпатської обласної державної адміністрації, кандидат юридичних наук, докторант кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна

- Оніщук М.В.** ректор Національної школи суддів України, державний та громадський діяч, доктор юридичних наук, професор.
- Різник С.В.** проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор.
- Скрипнюк О.В.** академік НАПрН України, Заслужений юрист України, заступник директора з наукової роботи Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор.
- Совгіря О.В.** народний депутат України, політик, Постійний представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України, доктор юридичних наук, професор.

Члени організаційного комітету:

Батанов О.В., доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Бедь В.В., доктор юридичних наук, доктор богословських наук, професор, Ректор Карпатського університету імені Августина Волошина.

Бобровнік С.В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії права та держави Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Васильченко О.П., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Гарагонич О.В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри господарського права та господарського процесу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дешко Л.М., доктор юридичних наук, професор, професорка кафедри конституційного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дробуш І.В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових

дисциплін НУ «Острозька академія».

Жаровська І.М., доктор юридичних наук, професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

Іваницький С.О., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ.

Ленгер Я.І., доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет», завідувач кафедри права факультету фінансів, обліку, лінгвістики та права Луцького національного технічного університету.

Марцеляк О.В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Марченко М.В., кандидат юридичних наук, провідний експерт з конституційного та виборчого права ВГО «Асоціація українських правників».

Медвідь А.Б., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії держави і права Львівського торговельно-економічного університету.

Шелевер Наталія Василівна,

кандидатка юридичних
наук, доцентка, доцентка кафедри
адміністративного, фінансового та
інформаційного права
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

ЗАХИСТ СУДАМИ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 в Україні введено воєнний стан. В Указі зазначається, що «у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Проте війна Російської Федерації проти України не охопила

поки що усю територію нашої держави. Тому суди в тих регіонах, де не ведуться бойові дії, працюють та здійснюють захист прав людини. Ефективна робота судів під час війни є вкрай необхідною з огляду на те, що деякі суди взагалі припинили свою діяльність, бо фізично це стало неможливим. Деякі будівлі судів зруйновані, а судді чекають евакуації, тому основне навантаження покладається на ті суди, які мають змогу працювати в таких нових і жакливих для України умовах.

У зв'язку з повномасштабною війною Російської Федерації проти України, яка призвела до того, що багато судів є зруйнованими чи суттєво пошкодженими, Верховний Суд змінив територіальну підсудність судових справ, оскільки деякі суди не можуть під час воєнного стану здійснювати правосуддя. Тобто, справи перевозять в інші регіони, де не відбуваються бойові дії і таким чином відбувається розгляд справ. Учасники судового процесу повідомляються про зміну територіальної підсудності і право на захист порушених справ таким чином зберігається.

Окрім цього, Рада суддів України розробила рекомендації щодо роботи суду під час війни, в яких зазначається, що суди повинні керуватися відповідною ситуацією в регіоні і таким чином визначати умови своєї роботи у воєнний час. Наступним важливим положенням є те, що «у випадку загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, суддів оперативно приймати рішення про

тимчасове зупинення здійснення судочинства певним судом до усунення обставин, які зумовили припинення розгляду справ». Необхідним є і проведення роз'яснювальної роботи про можливість розгляду справ у режимі відеоконференції. Необхідно виважено ставитися і до «встановлення різного роду строків, по можливості продовжувати їх щонайменше до закінчення воєнного стану» [2].

У відповідності до ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» лише суди здійснюють правосуддя на тій території, де введено воєнний стан і неможливим є скорочення або прискорення будь-яких форм судочинства [3]. Керівництво судів не веде прийом громадян, а особи, які не є учасниками судових засідань, обмежуються у допуску до судових засідань.

На нашу думку, дуже позитивним моментом є і те, що у відповідності до розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 березня 2022 року № 198-р «Про забезпечення здійснення розрахунків населення в умовах воєнного стану» у боржників, на кошти яких накладено арешт, є можливість користуватися своїми коштами. Обмеження є лише по боргах, які складають понад 100 тисяч гривень [4].

Отже, з вищенаведеного можна зробити висновок, що незважаючи на активні бойові дії в Україні правосуддя в нашій державі здійснюється, а конституційні права громадян

захищаються. Роль суддів під час війни особливо зростає, бо саме судова гілка влади у воєнний час повинна здійснювати контроль за діями інших гілок влади. У протилежному випадку це може призвести до зловживань своїми повноваженнями з боку чиновників.

Окрім цього, варто зазначити, що у воєнний час судовий нагляд повинен бути особливо ефективний. Саме судова гілка влади має забезпечувати конституційні права людини під час війни, бо саме в такий складний для України час існують підвищені ризики того, що повноцінна реалізація деяких конституційних прав людини стане взагалі неможливою. На нашу думку, головне, що повинні зберігати суди у воєнний час – це повагу до справедливості та верховенства права.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 03 квітня 2022).
2. РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/rsu-opublikovala-rekomendaciyi-shchodo-roboti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu.html> (дата звернення: 05 квітня 2022).

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 05 квітня 2022).

4. Про забезпечення здійснення розрахунків населення в умовах воєнного стану: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.03.2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zabezpechennya-zdijsnennya-rozrahunkiv-naselennya-v-umovah-voeyenogo-stanu-198-> (дата звернення: 07 квітня 2022).